

III. DUSZPASTERSTWO LITURGICZNE

Ks. Piotr Kulbacki

Msza święta w centrum życia i formacji chrześcijańskiej - w świadomości młodzieży wielkomejskiej

Uczestnictwo w liturgii stanowi centralne wydarzenie życia chrześcijańskiego, a tym samym podstawę permanentnej formacji chrześcijan. Sakramenty wszak nie tylko są znakami udzielającymi łaski, ale "ich sprawowanie również jak najlepiej usposabia wiernych do owocnego przyjęcia tej łaski, do oddania Bogu należnej czci i pełnienia miłości" (KL 59). Nie wystarczy samo nauczanie katechetyczne, co podkreśla Jan Paweł II w adhortacji *Catechesi tradendae*, pisząc, że katecheza jest "z natury swej związana z całym sprawowaniem liturgii i sakramentów, gdyż właśnie w sakramentach, a zwłaszcza w Eucharystii, Jezus Chrystus działa najpełniej w celu przemiany człowieka" (CatT 23) **1**. O ile w pierwszych wiekach, póki istniała instytucja katechumenatu, katecheza z liturgią łączyły się ze sobą wewnętrznie, to od czasów Oświecenia katecheza i liturgia stanowiły dwie odrębne, rozłączne rzeczywistości życia chrześcijańskiego, niemal nie mające stycznych punktów **2**. A przecież życie liturgiczne jest tak bardzo istotne, bowiem implikuje aktualną i obiektywną obecność misterium Odkupienia. Liturgia Kościoła zrodziła się z owej pewności, że to ona aktualizuje dokonujące się w Kościele misterium Chrystusa **3**. Dlatego dzięki życiu liturgicznemu chrześcijanin uczy się żyć Słowem i sakramentami w modlitwie, w każdym momencie swej egzystencji. **4**

Nauczanie Ojców ostatniego Soboru wyraźnie zmierza do wydobycia tych podstawowych prawd o centralnej roli liturgii w życiu każdego chrześcijanina i zarazem całej wspólnoty chrześcijańskiej **5**. Jednym zaś z największych darów Konstytucji o liturgii świętej jest przypomnienie zapomnianej w Kościele teologii zgromadzenia liturgicznego w jego funkcji eklesjalnej **6**. Pierwszy z opracowanych na Soborze Watykańskim II dokumentów - Konstytucja o liturgii świętej stwierdza, że "liturgia jest szczytem, do którego zmierza działalność Kościoła, i jednocześnie jest źródłem, z którego wypływa cała jego moc" (KL 10). Dalej czytamy w tymże paragrafie Konstytucji o przemieniającej, formującej chrześcijanina funkcji życia liturgicznego. W dalszym ciągu podkreśla się także wartość pedagogiczną liturgii (KL 33). Dlatego konsekwentnie domaga się Sobór wdrożenia w udział w liturgii poprzez przywrócenie katechumenatu, stwierdzając, że biskupi "mają też postarać się o przywrócenie katechumenatu dorosłych lub lepsze przystosowanie go" (DB 14), a także zobowiązuje duszpasterzy do prowadzenia odpowiedniej dla stanu i wieku formacji liturgicznej, traktując to zadanie jako jedno z najważniejszych: "duszpasterze niech zabiegają gorliwie i cierpliwie o liturgiczne wychowanie oraz czynny udział wiernych, tak wewnętrzny jak i zewnętrzny, stosownie do ich wieku, stanu, rodzaju życia i stopnia kultury religijnej, spełniając w ten sposób jeden z głównych obowiązków wiernego szafarza Bożych tajemnic" (KL 19). Stąd też mocne akcentowanie przez Sobór w wychowaniu liturgicznym wagi katechezy, która "oświeca, i wzmacnia wiarę, karmi życie wedle ducha Chrystusowego, doprowadza do świadomego i czynnego uczestniczenia w misterium liturgicznym i pobudza do działalności apostołskiej" (DWCH 4).

Taka właśnie świadomość współczesnego Kościoła - przenikania życia chrześcijańskiego przez rzeczywistości i znaki sakramentalne - pogłębia zaangażowane uczestnictwo w Chrystusowym kapłaństwie **7**. Sprawowanie Eucharystii jest też ukazaniem jedności posługiwania kapłaństwa hierarchicznego z kapłaństwem powszechnym. **8** Łaską i powołaniem chrześcijanina jest postawa eucharystyczna. Oznacza to powielanie w swoim życiu cech miłości charakterystycznych dla życia Jezusa Chrystusa **9**. W ten sposób każda Msza święta syntezuje nie tylko wspomnienie, ale także rzeczywistość tej miłości, jaką w historycznym czasie Bóg okazał stworzonemu przez siebie światu **10**. Wyrazem takiego rozumienia roli Eucharystii w kształtowaniu życia wiernych są mszalne modlitwy pokomunijne. Przyjmowanie Eucharystii "ma utwierdzać nas w prawdzie" (19 niedziela zwykła), "uwalniać od złych skłonności" (10 niedziela zwykła), "umacniać miłość w naszych sercach i skłaniać nas do służby Bogu przez służbę braciom naszym" (22 niedziela zwykła). Dlatego wobec słów "bierzcie i jedzcie", wypowiedzianych w czasie konsekracji, zachęcających do uczestnictwa w uczcie eucharystycznej, zasadniczą relacją nie jest stosunek Jezus - chleb, lecz Jezus i jego uczniowie, oraz Jezus i my jako wspólnota wierzących w niego **11**.

Powyższe prowadzi nas do pytania: w jaki sposób w ponad trzydzieści lat po Soborze młodzież widzi znaczenie Mszy świętej dla rozwoju życia duchowego i formacji chrześcijańskiej? Jaka jest

świadomość w pokoleniu przełomu społecznego fundamentalnej roli, jaką odgrywa Msza święta? Ażeby uzyskać obraz świadomości zadano młodzieży (w ramach szerszych badań dotyczących formacji eucharystycznej łódzkich licealistów) pytanie otwarte nawiązujące do nauczania soborowego na ten temat (por. KL 10): "Dlaczego Msza święta winna zajmować centralne miejsce w życiu i formacji chrześcijańskiej?"

Okazało się, że co czwarty ankietowany (25,2%) wskazywał wymiar wertykalny Eucharystii jako czynnik stawiający uczestnictwo w niej w samym centrum życia chrześcijańskiego. Dziewczęta znacznie częściej - 28,0% licealistek - niż chłopcy - 19,4% licealistów - postrzegają istotną rolę Eucharystii w zbliżaniu człowieka do Boga, do Chrystusa i Jego ofiary. Niektórzy wskazywali też na katechetyczną rolę Eucharystii. Dlatego też ankietowani, na ogół spośród praktykujących systematycznie, podkreślali zjednoczenie z Bogiem w czasie Mszy świętej. Niekiedy akcentowano też rolę Komunii świętej.

Młodzież o pogłębionej religijności zauważała w swych odpowiedziach konieczność na drodze zbawienia pomocy otrzymywanej w liturgii. Wypowiedzi osób związanych z ruchem oazowym wskazywały wprost na Chrystusa i Jego zbawcze dzieła uobecnione w liturgii. Niektórzy zaś widzieli we Mszy świętej akt wiary i drogę jej umacniania.

Do drugiej grupy wypowiedzi zwracających raczej uwagę na wymiar horyzontalny, wspólnotowy można zaliczyć 15,6% sformułowań podawanych przez ankietowaną młodzież. Respondenci zwracali uwagę na Eucharystię jako wyraz jedności ludzi wierzących. Ta jedność ma swoje źródło w Chrystusie i jest źródłem siły i łaski w życiu wiary. Inni wskazywali, że Zgromadzenie Eucharystyczne uczy zrozumienia innych ludzi oraz tolerancji.

Natomiast dla pewnej grupy młodzieży - 3,0% ankietowanych - centralna rola Mszy świętej w życiu i formacji chrześcijańskiej wynika z heteronomicznego przykazania lub też realizacji wczesnochrześcijańskiej tradycji.

Pośród wypowiedzi na szczególne podkreślenie zasługują sformułowania niezbyt liczne, ale wskazujące na bezpośrednią znajomość nauczania soborowego przez ankietowaną młodzież: "ponieważ jest szczytem i źródłem; jest najważniejszym elementem wspólnoty Kościoła."

Jednakże rzuca się w oczy duża ilość osób nie zgadzających się z przesłanką wynikającą z nauczania Konstytucji o liturgii świętej i wprost deklarujących, że Msza święta wcale nie powinna zajmować centralnego miejsca w życiu i formacji chrześcijańskiej. Do tej grupy kwalifikuje się aż 13,9% odpowiedzi. Wiele osób nie ograniczyło się do lakonicznego sformułowania: nie uważam, że powinna być w centrum życia i formacji chrześcijańskiej - i uzasadniało swoje zdanie. Warto zatem dokładniej przyrzeć się tym motywacjom.

Najczęstszym uzasadnieniem ze strony osób deklarujących się na ogół jako wątpliwe, niepraktykujące lub praktykujące rzadziej był brak zrozumienia liturgii w ogóle, co wyrażało się przeciwstawieniem jej modlitwie osobistej. Inne wypowiedzi ujawniały brak zrozumienia wspólnotowego i ofiarniczego wymiaru liturgii mszalnej, często redukując problem udziału we Mszy świętej wyłącznie do wymiaru modlitwy indywidualnej, niejako "zagrożonej" oficjalną modlitwą Kościoła.

Podobny charakter nosi przeciwstawienie liturgii ważniejszych od niej uczynków miłości, kwestionujące sens uczestnictwa we Mszy świętej. Także stwierdzenia, że Bóg jest wszędzie i sprowadzanie wiary do sfery uczuciowej stanowią dla pewnej grupy młodzieży argument przeciwko uczestnictwu w liturgii.

Mimo, że najlepiej rozumieją centralną rolę Mszy świętej te osoby spośród ankietowanych licealistów, których formacja związana była z Ruchem Światło-Życie, to równocześnie okazało się, że powierzchowne i krótkotrwałe zetknięcie się z tego typu formami zaangażowania religijnego niekoniecznie oznacza od razu głęboką interioryzację prawdy o fundamentalnej roli liturgii.

Wobec powyższego nie jest zaskoczeniem liczna grupa młodzieży w ogóle nie potrafiąca odnieść się do zadanego tematu - dotyczy to aż 46,5% ankietowanych, w tym 41,8% dziewcząt i 56,6% chłopców. Ta proporcja ma swoje uzasadnienie w zestawieniu z licznymi odpowiedziami dziewcząt na postawione pytanie.

Okazuje się, że rozumienie centralnej roli Mszy świętej w życiu i formacji chrześcijańskiej jako

"szczytu do którego zmierza działalność Kościoła i źródła, z którego wypływa cała jego moc" (KL 10) z jednej strony jest pogłębione przez młodzież zaangażowaną w życie liturgiczne, wśród młodzieży zaś stojącej na marginesie życia religijnego takie spojrzenie na liturgię napotyka nawet na sprzeciw. Brak partycypacji w celebrowaniu Najświętszej Ofiary (tylko 51,1% respondentów uczestniczy niej w każdą lub prawie każdą niedzielę) jest, jak widać z powyższego, ściśle związany z brakiem przekonania o istotnej roli Eucharystii i pojmowaniem życia chrześcijańskiego w kategoriach tylko moralnych. Wówczas zgromadzenie liturgiczne ma charakter przede wszystkim rytualny; spotkanie z Chrystusem, świętowanie Jego obecności i darów łaski staje poza zasięgiem wzroku wiary. Dlatego Katechizm Kościoła Katolickiego przypominając za Konstytucją o liturgii świętej, że "liturgia nie wyczerpuje całej działalności Kościoła" (KL 9) zwraca jednak uwagę na przesłanki umożliwiające przyjmowanie przez wiernych liturgii jako źródła życia: "powinna ją poprzedzać ewangelizacja, wiara i nawrócenie, a wtedy może ona przynosić swoje owoce w życiu wiernych: nowe życie według Ducha, zaangażowanie w posłanie Kościoła i służbę na rzecz jedności" (KKK 1072). Brak tych elementów decydujących o owocnym uczestnictwie wszystkich jest źródłem ujawnionej powyżej nieufności pewnej grupy młodzieży wobec liturgii (por. KKK 1071). Stąd konieczność wprowadzania na szerszą skalę doświadczeń mystagogicznych opartych o tradycję starożytną inicjacji chrześcijańskiej - najlepiej wdrażającej w życie liturgiczne Kościoła.

PRZYPISY

1. Por. KKK 1074;
2. S. Schudy, Konieczność dopełnienia katechezy szkolnej przez udział w liturgii, w: Niedziela dzisiaj. Sacrum w życiu społecznym, red. J. Krucina, Wrocław 1993, s. 88;
3. M. Thurian, O Eucharystii i modlitwie, Kraków 1987, s.172;
4. Tamże, s.165;
5. J. A. Jungmann, Messe im Gottesvolk, Freiburg 1970, s.111-115;
6. F. Błachnicki, Kościół jako wspólnota, Lublin 1994, s.161;
7. K. Wojtyła, U podstaw odnowy. Studium o realizacji Vaticanum II, Kraków 1972, s. 209; 8. J. Tyrawa, Duchowość eucharystyczna, w: Eucharystia, red. J. Krucina, Wrocław 1987, s.112n;
9. M. Sales, Eucharystia źródłem i istotą życia chrześcijańskiego, w: Eucharystia, Kolekcja Communio, t. I, Poznań-Warszawa 1986, s. 296;
10. Tamże, s. 297;
11. A. Gerken, Teologia Eucharystii, Warszawa 1977, s. 22n;